Új lehetőségek a kendertermelésre

A kendert évszázados, sőt évezredes hagyományok kötik Magyarországhoz. A rendszerváltás előtt hazánk kendertermesztése, feldolgozása, de különösen nemesítése példaértékű volt, így az 1990-es évek elején Amerika és Nyugat-Európa tőlünk tanulta e növény termesztését. A rendszerváltás környékén, elsősorban a gazdasági reformok, az anyagi nehézségek és a hagyományos textilipar térvesztése következtében a kenderipar háttérbe szorult, a kendergyárak száma először kettőre, később egyre csökkent. A feldolgozóipar leépítése értelemszerűen a vetésterület csökkenését vonta maga után, úgy hogy 2007-re a rostkender eltűnt hazánk termőföldjeiről. A belföldön lezajló folyamatok viszont csak kis mértékben érintették a magyar kendervetőmag iránti érdeklődést. Keresik a magot elsősorban azokból a nyugati országokból, ahol a kenderipart mind kormányok, mind magánbefektetők által támogatják és fejlesztik. Újrahasznosítás, üvegházhatás csökkentése, vegyszermentes termesztés, környezetbarát termékek, szigetelőanyagok, zöld energia és egészséges táplálkozás manapság minden fejlett társadalom prioritásai, mely céloknak a kender maradéktalanul megfelel. A kenderben rejlő lehetőségek nem csak külföldön, hanem hazánkban is lassan-lassan tudatosulnak, csak nálunk egyelőre a pénz hiányzik az ipar felélesztéséhez.

A szegedi Agromag Kft. felkarolta az egykor világhírű, majd a hazai ipar megszűnésével halálra ítélt magyar nemesítésű kenderfajtákat, és nem csak a fenntartásukat, hanem a nemesítésüket is folytatja. A vetőmag-előállítás gépesítésének a megoldása jelen időben jó úton halad, és egy-két éven belül kézzelfogható eredményre számítunk. Azonban ebben az átmeneti időszakban a vetőmag kézi előállításra szorul, hogy kielégítse a külföldi vetőmag-megrendeléseket.

A kendervetőmag-előállítás elsősorban azoknak lehet érdekes, akik 0,5-2 hektáros földdarabokból szeretnének elfogadható jövedelmet szerezni. A befektetések a szerves- vagy műtrágyázásból, talajelőkészítésből, vetésből és egy-kétszeri sorközművelésből állnak. A vegyszerhasználat néha teljes mértékben elhagyható, a nagyon gyomos táblákat azonban legjobb elkerülni (a sűrű vetésű rostkender tökéletes gyomelnyomó, de a tág térállású magkender kevésbé szorítja ki a gyomokat). Április első dekádjában vethetjük, de a május végén elvetett rövidebb tenyészidejű fajták is beérnek szeptember végére, október elejére. A magkender kapálása és aratása viszont kézi munka. A kétlaki fajták hímegyedeit kivágjuk az elporzást követően, és ezzel több tenyészterületet biztosítunk a termő növények fejlődéséhez.

Az optimálisan időzített vágás a jó termés meghatározó feltétele. A magkender 3-4 méter magasra nő és a termése alulról érik. Ha az alsó elágazásokon érő magok lepellevele sárgulni kezd és a makkocska sötétszürke, megérkezett a vágás ideje. Vágóeszközök sorát használhatjuk, a sarlótól kezdve a motoros bozótvágóig. A felkúpolt növények 2-3 hét alatt utolérnek és megszáradnak annyira, hogy a mag kicsépelhető lesz. A cséplést egyszerűen, villával lehet elvégezni, de még néhány helyen találhatók a kendercséplésre átalakított, illetve átalakítható Fortschritt E 512, 514, 516 típusú kombájnok, amelyek napi teljesítménye 3-5 hektár. Mivel a frissen kicsépelt kendermag, összevetve a gabonafélékkel vagy napraforgóval, több levélzetből származó szennyeződést tartalmaz, az azonnali szárítás, illetve legkésőbb a másnapi rostálás elkerülhetetlen. Optimális körülmények között 0,8-1,0 tonna hektáronkénti magtermésre lehet számítani.

A kézi vetőmag-előállítás koordinálásán és a gépi technológia adaptálásán túl az Agromag kompolti nemesítése is igyekszik az új kihívásoknak megfelelni, és alacsonyabb, kombájnnal aratható kenderfajtákat előállítani. Az első ilyen fajtajelölt elkészült, melynek egy-két tized hektáron történő kipróbálásához a nemesítő olyan vállalkozó kedvű termelőket keres, akik jól ismerik a kombájnjukat és az új dolgok iránt fogékonyak.

A hagyományos kenderipar feltámadására nem számíthatunk. Az új, terjedőben lévő felhasználások a gépkocsi-karosszéria, a szigetelőanyag, a kenderbeton és a természetes rost alapú műanyagok. Ezek előállítására új típusú ipari üzemek kellenek, azoknak nyersanyagra, a kendertermesztőknek meg vetőmagra van szükségük. Sok dolognak kell megfelelően együtt rendelkezésre állni, hogy a kender ismét fontos növény legyen.

Finta Zuzana, *növénynemesítő*
Mátrai Tibor, *termékfejlesztő*